

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2019-%D0%BF/ed20200718#Text> [in Ukrainian].

13. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei : Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 № 2011-XII. [On social and legal protection of military personnel and their family members: Law of Ukraine dated 20.12.1991 No. 2011-XII.]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/ed20200320#Text> [in Ukrainian].

14. 600 rokiv u cherzi. Yak zabezpechyty viiskovykh zhytlo. [600 years in a row. How to provide housing for the military].. NAKO : sait. 01.11.2018. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Retrived from: <https://nako.org.ua/news/600-rokiv-u-cherzi> [in Ukrainian].

15. Pryvatyzatsiia sluzhbovoho zhytla viiskovymy, yaki maiut vysluhu 20 rokiv i bilshe ta viiskovymy pensioneramy : elektronna petytsiia № 41/002466-23ep vid 14.08.2019 r. [Privatization of service housing by military personnel with 20 or more years of service and military pensioners: electronic petition No. 41/002466-23ep dated August 14, 2019]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Retrived from: <https://petition.kmu.gov.ua/petitions/2462> [in Ukrainian].

16. Pro pryvatyzatsiiu derzhavnoho zhytloвого фонду: Zakon Ukrainy vid 19.07.1992 № 2482-XII. [Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.07.1992 № 2482-XII]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Retrived from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12?find=1&text=%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1#w1_1 [in Ukrainian].

17. Pro zatverdzhennia Poriadku pryvatyzatsii viiskovosluzhbovtiamy viiskovykh formuvan ta pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy zhylykh prymishchen, roztashovanykh na terytorii Avtonomnoi Respubliky Krym ta m. Sevastopolia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.09.2014 № 424. [On the approval of the Procedure for the privatization of residential premises located on the territory of the Autonomous Republic of Crimea by military personnel and law enforcement agencies of Ukraine. Sevastopol: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 10, 2014 No. 424]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.05.2021

УДК 342.951:347.426(477)

Йосипов Андрій Анатолійович,

керуючий партнер АО «Йосипов і партнери», адвокат

e-mail: andrew_iosipov@yahoo.com

<https://orcid.org/0009-0006-5308-3083>

КОМПОНЕНТИ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ МАЙНУ ГРОМАДЯН ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Стаття присвячена дослідженню компонентів механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, що є однією з ключових проблем сучасного українського права в умовах воєнного стану. Масштабні руйнування житлових будинків, об'єктів інфраструктури та особистого майна громадян, спричинені військовою агресією Російської Федерації, створюють необхідність формування цілісної та ефективної системи правового регулювання, здатної забезпечити реальне відшкодування завданих збитків. Механізм адміністративно-правового регулювання у цій сфері виступає комплексом взаємопов'язаних елементів, що забезпечують реалізацію державної компенсаційної політики та захист прав постраждалих громадян.

У статті розкрито структуру механізму адміністративно-правового регулювання, який включає нормативно-правовий компонент, що складається з Конституції України, законів, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародних договорів та локальних регламентів органів публічної адміністрації; інституційний компонент, який охоплює систему органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, спеціально уповноважених комісій та контрольних органів; процедурно-процесуальний компонент, спрямований на забезпечення належної реалізації прав громадян на компенсацію через чітко визначені адміністративні процедури; контрольно-наглядовий компонент, що гарантує законність, прозорість та ефективність відшкодування; а також гарантійно-забезпечувальний компонент, який передбачає фінансові, організаційні та правові інструменти реалізації компенсаційних рішень.

Автор обґрунтовує, що ефективність механізму залежить від узгодженості його компонентів, їх взаємодії та відповідності принципам законності, верховенства права, справедливості, своєчасності та ефективності. Системне дослідження цих елементів дозволяє визначити напрями удосконалення правового регулювання, підвищення прозорості процедур, забезпечення персональної відповідальності посадових осіб та гарантування реального відновлення прав громадян, майно яких постраждало від збройної агресії. Наукова новизна статті полягає у комплексному підході до визначення структури та взаємозв'язку компонентів механізму адміністративно-правового регулювання, що сприяє формуванню більш ефективної державної політики у сфері компенсації збитків в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Випуск 10. Спецвипуск. 2021

Ключові слова: адміністративне право, публічна адміністрація, відшкодування шкоди, збройна агресія, майно громадян, компенсація, принципи адміністративного права, правове регулювання, воєнний стан, захист прав людини, органи виконавчої влади, місцеве самоврядування, публічні процедури, правова визначеність, міжнародні стандарти.

Yosypov A. COMPONENTS OF THE MECHANISM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF COMPENSATION FOR DAMAGE CAUSED TO CITIZENS' PROPERTY AS A RESULT OF ARMED AGGRESSION

The article is devoted to the study of the components of the mechanism of administrative and legal regulation of compensation for damage caused to citizens' property as a result of armed aggression, which is one of the key issues of modern Ukrainian law under martial law. The large-scale destruction of residential buildings, infrastructure facilities, and citizens' personal property caused by the military aggression of the Russian Federation creates the necessity for forming a comprehensive and effective legal system capable of ensuring real compensation for the inflicted losses. The mechanism of administrative and legal regulation in this area functions as a complex of interrelated elements that ensure the implementation of state compensation policy and the protection of the rights of affected citizens.

The article reveals the structure of the administrative and legal regulation mechanism, which includes the normative-legal component, consisting of the Constitution of Ukraine, laws, subordinate normative legal acts, international treaties, and local regulations of public administration bodies; the institutional component, which covers the system of executive authorities, local self-government bodies, military administrations, specially authorized commissions, and supervisory bodies; the procedural and processual component, aimed at ensuring the proper realization of citizens' rights to compensation through clearly defined administrative procedures; the control and supervisory component, which guarantees the legality, transparency, and efficiency of compensation; as well as the guarantee and support component, which provides financial, organizational, and legal instruments for the implementation of compensation decisions.

The author substantiates that the effectiveness of the mechanism depends on the coherence of its components, their interaction, and compliance with the principles of legality, the rule of law, justice, timeliness, and efficiency. A systematic study of these elements makes it possible to identify directions for improving legal regulation, enhancing the transparency of procedures, ensuring the personal responsibility of officials, and guaranteeing the actual restoration of the rights of citizens whose property has been affected by armed aggression. The scientific novelty of the article lies in a comprehensive approach to defining the structure and interconnection of the components of the administrative and legal regulation mechanism, which contributes to the development of a more effective state policy in the field of damage compensation under martial law and during the post-war reconstruction of Ukraine.

Key words: administrative law, public administration, damage compensation, armed aggression, citizens' property, compensation, principles of administrative law, legal regulation, martial law, human rights protection, executive authorities, local self-government, public procedures, legal certainty, international standards.

Постановка проблеми. Проблематика визначення та аналізу компонентів механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та масштабних руйнувань, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України. Відсутність цілісного підходу до формування ефективного механізму компенсації призводить до фрагментарності правового регулювання, затримок у реалізації компенсаційних виплат та низького рівня захисту прав постраждалих громадян.

Складність проблеми полягає в необхідності забезпечення узгодженої роботи всіх елементів механізму, що включає нормативно-правову базу, інституційну систему органів публічної адміністрації, адміністративні процедури, механізми контролю та гарантійні інструменти реалізації рішень. Нині спостерігається недостатня інтегрованість цих компонентів, що негативно впливає на ефективність державної компенсаційної політики. Вирішення проблеми потребує розробки комплексного наукового підходу до визначення структури механізму адміністративно-правового регулювання, його компонентів та взаємозв'язків, що дозволить підвищити рівень прозорості, своєчасності та результативності процесів відшкодування шкоди, а також забезпечити дотримання принципів законності, справедливості та верховенства права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. О. Бандурка розглядав загальні проблеми адміністративно-правового забезпечення прав громадян у кризових ситуаціях, І. Соколова досліджувала правові режими та їхню роль у забезпеченні нормативної впорядкованості суспільних відносин. Д. Коссе аналізує аспекти захисту прав осіб у межах публічного адміністрування та необхідність ефективних процедур компенсації. Окрему увагу слід приділити працям М. Пітцика, присвяченим діяльності органів публічної влади в умовах надзвичайних та воєнних станів, у яких визначено базові принципи їх функціонування, що мають безпосереднє значення для процедури відшкодування шкоди. Дослідження В. Шкарупи та О. Синькевича розкривають проблематику правового регулювання діяльності спеціальних комісій з оцінки збитків та механізмів взаємодії держави з громадянами у сфері компенсацій.

Важливу роль у формуванні наукових підходів до теми відіграє практика Європейського суду з прав людини, що ґрунтується на положеннях ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Дослідження Т. Подорожної та Л. Пашко демонструють значення імплементації міжнародних стандартів щодо забезпечення ефективних засобів правового захисту у випадках знищення або пошкодження майна внаслідок збройних конфліктів.

Метою статті є розкриття елементів механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій юридичній літературі термін «механізм» є багатоаспектним і широко застосовується для позначення систем структурованої взаємодії у різних сферах правової дійсності. Він фігурує в таких поняттях, як «механізм дії права», «механізм правового регулювання», «механізм соціального впливу права», «механізм правотворчості», «механізм публічного адміністрування», «механізм державного управління» тощо [1, с. 143].

Попри це, у сучасному дискурсі поняття адміністративно-правового механізму часто трактується вузько – виключно як сукупність норм адміністративного права, що регламентують діяльність органів публічної влади [2, с.104; 3, с.24]. Ігнорування багатокомпонентної природи адміністративно-правового механізму призводить до спрощеного його розуміння та знижує аналітичну і практичну цінність відповідних досліджень. Насправді ж цей механізм являє собою складну, структуровану систему, що включає низку взаємопов'язаних, але функціонально автономних елементів. Серед них варто виокремити: нормативно-правовий компонент (система актів, що формує правову основу компенсації), інституційний компонент (органи публічної влади та посадові особи, уповноважені реалізовувати функції у сфері відшкодування), процедурний компонент (алгоритми прийняття рішень, порядок розгляду звернень, способи реалізації прав), інструментальний компонент (цифрові ресурси, реєстри, стандартизовані методики), а також результативний компонент (показники досягнення цілей, ступінь реалізації права на компенсацію, рівень задоволеності громадян). Без урахування цієї системності неможливо об'єктивно оцінити ефективність адміністративно-правового регулювання, особливо у таких чутливих сферах, як відшкодування майнової шкоди в умовах збройної агресії. З огляду на це, доцільно детально проаналізувати кожен із зазначених компонентів.

По-перше, **нормативно-правовий компонент** становить основу адміністративно-правового механізму, оскільки визначає юридичні межі, принципи та умови реалізації права на компенсацію. До його складу входять як закони України (зокрема, Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року № 2923-IX), так і підзаконні нормативні акти Кабінету Міністрів України (наприклад, постанова № 381 від 21 квітня 2023 року, постанова № 624 від 16 червня 2023 року), міжнародні договори, а також положення міжнародного публічного права, імплементовані в українське законодавство. Саме ці нормативно-правові акти створюють формалізовану систему правових норм, що регулюють: підстави для відшкодування, порядок подання заяв, категорії осіб, що мають право на компенсацію, процедури розгляду та оскарження рішень, механізми виплат, а також умови фінансування. Наявність чіткої й системної нормативно-правової бази дозволяє гарантувати юридичну визначеність, запобігати свавільному тлумаченню норм і забезпечувати єдність адміністративної практики в усій державі. У свою чергу, недосконалість або колізійність нормативних положень (наприклад, щодо множинності співвласників чи осіб без належних документів) негативно впливає на ефективність усього механізму відшкодування та вимагає постійного вдосконалення законодавства.

По-друге, **інституційний компонент адміністративно-правового механізму** охоплює сукупність органів публічної адміністрації, юридичних осіб публічного права та посадових осіб, наділених адміністративною компетенцією у сфері реалізації права на компенсацію. У широкому розумінні до цього компоненту належать як центральні органи виконавчої влади (насамперед Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерство цифрової трансформації України), так і місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, фонд відновлення майна (у разі його створення), а також спеціально утворені комісії з розгляду заяв про компенсацію.

Кожен з цих суб'єктів виконує окремі функціональні завдання: збирання та перевірка доказової бази, формування висновків щодо наявності або відсутності права на компенсацію, ведення реєстрів, забезпечення міжінституційної координації, організація виплат тощо. Наприклад, Державний реєстр пошкодженого та знищеного майна, який адмініструється через цифрову платформу «Дія», є технічною основою реалізації інституційних функцій на місцях, оскільки саме він слугує джерелом інформації для прийняття управлінських рішень.

Крім того, у межах інституційного компонента необхідно враховувати й участь іноземних партнерів та міжнародних організацій, які долучаються до формування та адміністрування компенсаційних механізмів, зокрема через технічну допомогу, аудит, консультативну підтримку, а в перспективі, участь у формуванні Міжнародної компенсаційної платформи.

Наукова значущість цього компонента полягає в тому, що саме інституційна спроможність суб'єктів публічного управління визначає не лише обсяг реалізації компенсаційних повноважень, але й рівень легітимності, прозорості та довіри до системи, особливо в умовах післявоєнної нестабільності. Недостатня скоординованість або дублювання функцій між суб'єктами (наприклад, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування) може призвести до затягування процедур, конфліктів компетенцій, неоднаковості практики розгляду заяв і, як наслідок, порушення рівного доступу громадян до гарантованих механізмів відшкодування.

По-третє, *інструментальний компонент* адміністративно-правового механізму охоплює всю сукупність організаційно-технічних та інформаційно-аналітичних засобів, за допомогою яких реалізується нормативно визначене право громадян на компенсацію майнової шкоди. Цей компонент забезпечує функціональне наповнення механізму, завдяки якому декларативні положення нормативних актів набувають реальної прикладної сили.

До ключових елементів інструментального компоненту належать:

- методики оцінки збитків, що формалізують порядок визначення розміру шкоди відповідно до типу майна, ступеня uszkodження і ринкових параметрів;
- інформаційні системи, серед яких провідне місце посідає платформа «Дія», а також Державний реєстр пошкодженого та знищеного майна, який акумулює дані, подані громадянами, та виконує функцію доказової бази;

- електронні інтерфейси прийняття та обробки заяв, що дозволяють автоматизувати окремі адміністративні процедури, мінімізувати контакти з чиновниками, зменшити ризик корупційного втручання.

Цифровізація є не лише технічним засобом, а й стратегічним напрямом реформування системи публічного адміністрування в умовах війни та постконфліктного відновлення. У разі масового знищення об'єктів, переміщення населення, втрати документів і хаотизації адміністративних процесів саме цифрові рішення дають змогу забезпечити масштабованість, відкритість та простежуваність усіх етапів компенсаційної процедури.

Разом з тим, інструментальний компонент не є самодостатнім, якщо відсутня системна взаємодія між його складовими. Наприклад, без узгодження методик оцінки з базами даних у реєстрах, або без нормативного унормування порядку підтвердження права власності у випадках втрати документів, технічні інструменти не реалізують своєї мети. Тому важливо, щоб інструментальний рівень був інтегрований із процедурними та інституційними компонентами, функціонував у межах єдиної стратегії та супроводжувався належним методичним і правовим забезпеченням.

Отже, інструментальний компонент виконує операційно-ресурсну функцію, трансформуючи публічно-правові зобов'язання держави у реальні механізми надання компенсації. Його ефективність визначає не лише швидкість та точність процесу відшкодування, а й рівень довіри громадян до державної політики у сфері захисту прав, порушених внаслідок збройної агресії.

По-четверте, *процедурний компонент* адміністративно-правового механізму становить сукупність нормативно встановлених алгоритмів, процедурних етапів та формалізованих правил, які регламентують увесь цикл реалізації права громадян на отримання компенсації. Йдеться про детальну регламентацію адміністративного провадження: від моменту подання заяви до остаточного рішення про надання або відмову у відшкодуванні.

До цього компоненту належать:

- встановлення строків розгляду звернень;
- визначення необхідного пакету документів;
- механізмів перевірки поданих відомостей;
- інформаційного супроводу заявників;
- мотивоване прийняття рішень за результатами розгляду;
- можливості для апеляції або повторного звернення у випадку відмови.

З погляду адміністративного права, процедурний компонент виконує ключову функцію інституціоналізації правового процесу, що означає переведення абстрактного суб'єктивного права на відшкодування у конкретний, відтворюваний та контрольований механізм його реалізації. Цей компонент дозволяє досягнути стандартизації адміністративної практики, зменшуючи ризики суб'єктивізму, затягування розгляду справ, корупційних проявів і порушення принципів рівності громадян перед законом.

Зокрема, наявність уніфікованих процедурних регламентів, що є передумовою реалізації принципу юридичної визначеності, який вимагає, щоб кожна особа могла передбачити наслідки своїх дій і мала чітке уявлення про вимоги та порядок дій, необхідних для реалізації права на компенсацію. Крім того, процедурна прозорість сприяє зміцненню довіри до інституцій, що є критично важливим у поствоєнному відновленні суспільного договору між громадянином і державою.

У цьому контексті значну увагу слід приділити цифровізації адміністративних процедур, оскільки вона дає змогу забезпечити їх доступність, простежуваність, швидкість та зниження витрат. Електронна система подання заяв через платформу «Дія» є позитивним прикладом такого підходу, однак без належного нормативного наповнення та процедурної деталізації вона не гарантує ефективність у складних чи спірних випадках, зокрема у разі втрати документів, наявності кількох співвласників, територіальних спорів тощо.

По-п'яте, *результативний компонент* адміністративно-правового механізму відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, виконує функцію вимірювання та оцінки фактичної реалізації цілей державної політики у цій сфері. Його зміст полягає у досягненні реального ефекту від застосування механізму – тобто фактичному забезпеченні відновлення порушеного майнового становища особи, яка зазнала збитків, а також забезпеченні принципу справедливості, доступності та правової визначеності.

Цей компонент охоплює:

- показники ефективності (кількість поданих заяв, частка задоволених звернень, середні строки ухвалення рішень, динаміка обробки запитів);
- оцінку відповідності результатів цілям – наскільки державна політика реалізується не декларативно, а через конкретні, вимірювані результати;
- індикатори довіри та правової безпеки, включно з рівнем задоволеності громадян, прозорістю процедур, наявністю механізмів оскарження тощо;
- відповідальність посадових осіб та органів публічної влади за досягнення встановлених результатів.

Результативний компонент також включає механізми зворотного зв'язку, завдяки яким відбувається постійне удосконалення регуляторних рішень: наприклад, аналіз статистики скарг, внесення змін до порядку компенсації за результатами правозастосовчої практики, врахування висновків громадських обговорень чи моніторингових місій міжнародних організацій.

Важливо підкреслити, що результативність механізму не зводиться лише до кількості виплачених компенсацій. Вона включає якість, своєчасність, правомірність і соціальну доцільність рішень, які приймаються в межах відповідних процедур. Таким чином, цей компонент виконує функцію оцінки ефективності всієї системи, забезпечуючи її адаптивність, підзвітність і спроможність реалізувати правові очікування громадян у критичних обставинах, пов'язаних із наслідками війни.

Треба зауважити, що у науковій літературі спостерігається тенденція до зосередження уваги переважно на елементах правового або адміністративно-правового механізму, тоді як компонентна структура цього механізму часто залишається поза межами належного теоретико-правового осмислення [4; 5; 6]. Це призводить до фрагментарного аналізу регуляторних процесів і ускладнює цілісне уявлення про функціонування механізму в межах публічного адміністрування.

При цьому важливо розрізняти зазначені поняття. Компоненти механізму - це функціонально самостійні, логічно відокремлені блоки, які формують системну архітектуру механізму та охоплюють його змістові напрями (нормативний, інституційний, процедурний тощо). Натомість елементи механізму - це окремі структурні одиниці, які наповнюють кожен з компонентів конкретними змістовими проявами (наприклад, нормативно-правовий акт, посадова особа, адміністративна процедура, технічний інструмент тощо).

Основне відмежування між компонентами та елементами полягає у ступені абстракції та ролі в механізмі: компоненти відповідають за функціональну організацію, тоді як елементи - за змістову реалізацію кожного компонента на рівні конкретних інституцій, процедур чи засобів.

Щодо механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, то, як було зазначено, його компонентами є:

- нормативно-правовий (законодавчі та підзаконні акти, що встановлюють правила і процедури);
- інституційний (суб'єкти, що реалізують регулювання: міністерства, агентства, посадові особи);
- процедурний (адміністративні алгоритми: подання заяв, строки, порядок розгляду);
- інструментальний (технічні та цифрові засоби реалізації – реєстри, сервіси, платформи);
- результативний (оцінка ефективності, досягнення цілей, відновлення прав).

Висновки. Отже, елементами адміністративно-правового механізму відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, доцільно вважати базові структурні складові, які забезпечують внутрішню логіку та ефективність функціонування цього механізму. Зазначені елементи набувають конкретного змісту у сфері адміністративно-правового регулювання та можуть бути представлені наступним чином:

нормативно-правові акти, які становлять матеріальну основу механізму, зокрема закони України, підзаконні акти, що врегульовують відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, а також міжнародні договори, що імplementовані у правову систему України;

юридичні факти, що слугують підставою для виникнення компенсаційних правовідносин (наприклад, факт руйнування або пошкодження об'єкта нерухомості внаслідок бойових дій, підтверджений відповідними документами або реєстрами);

суб'єкти адміністративних правовідносин, серед яких заявники (фізичні або юридичні особи, що постраждали), уповноважені органи виконавчої влади, посадові особи, що приймають рішення та здійснюють перевірки;

адміністративні процедури, які забезпечують реалізацію правових норм у формалізованому процесуальному порядку: подання заяви, розгляд, ухвалення рішення, повідомлення, реалізація виплат;

електронні системи, реєстри та цифрові сервіси, які утворюють інструментальну інфраструктуру механізму (зокрема, портал «Дія», Державний реєстр пошкодженого та знищеного майна, модулі перевірки документів тощо);

акти застосування права, тобто індивідуальні адміністративні акти, якими ухвалюється рішення про надання або відмову в компенсації, що мають визначальний вплив на реалізацію права заявника;

правосвідомість і рівень адміністративної культури учасників механізму, що істотно впливають на якість реалізації прав, добросовісність процедур, рівень довіри до держави та прозорість публічного управління в цій чутливій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Стрельченко О. Г. Публічне адміністрування у сфері обігу лікарських засобів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 529 с.
2. Тараконич Т.І. Механізм правового регулювання. *Правова держава*. Вип. 13. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. С. 103–109.
3. Кривицький Ю. Теоретико-методологічні основи розуміння механізму правового регулювання. *Підприємництво, господарство, право*. 2006. № 10. С. 21-28.
4. Кожура Л. О. Право осіб з інвалідністю на охорону здоров'я: адміністративно-правове дослідження : монографія. Київ : Кафедра, 2020. 335 с.
5. Лиськов М.О. Публічне адміністрування лотерейної сфери : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 417 с.
6. Воронятников О. О. Публічне адміністрування сфери навколишнього природного середовища в умовах особливого періоду: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. Київ, 2020. 496 с.

REFERENCES:

1. Strelchenko, O.H. (2019). Publichne administruvannya u sferi obihu likarskykh zasobiv. [Public administration in the field of circulation of medicinal products]. *Dys. ... d-ra yuryd. nauk 12.00.07*. 529. [in Ukrainian].
2. Tarakhonich, T.I. (2002). Mekhanizm pravovoho rehuliuвання. [Mechanism of legal regulation]. *Pravova derzhava. Vyp. 13*. 103–109. [in Ukrainian].
3. Kryvytskyi, Yu. (2006). Teoretyko-metodolohichni osnovy rozuminnia mekhanizmu pravovoho rehuliuвання. [Theoretical and methodological foundations of understanding the mechanism of legal regulation]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo, pravo. №10*. 21-28. [in Ukrainian].
4. Kozhura, L.O. (2020). Pravo osib z invalidnistiu na okhoronu zdorovia: administratyvno-pravove doslidzhennia. [The right of persons with disabilities to health care: an administrative and legal study]. *Monohrafiia*. 335. [in Ukrainian].
5. Lyskov, M.O. (2017). Publichne administruvannya lotereinoi sfery. [Public administration of the lottery sector]. *Dys. ... doktora yuryd. nauk 12.00.07*. 417. [in Ukrainian].
6. Voroniatnikov, O.O. (2020). Publichne administruvannya sfery navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha v umovakh osoblyvoho periodu. [Public administration of the environment in a special period]. *Dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07*. 496. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.05.2021

УДК 351.72:314.1(4)

Кропивна Катерина Олексіївна,
PhD

e-mail: 6144033@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9309-0911>

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ДЕМОГРАФІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Демографічні процеси є системоутворювальним чинником сталого розвитку держави та суспільства, впливаючи на економічну динаміку, соціальну стабільність і національну безпеку. В умовах глобалізації, зростання міграційної мобільності та постконфліктних викликів управління демографічними змінами виходить за межі суто національних стратегій і потребує інтеграції міжнародних підходів. Публічне адміністрування у цій сфері визначається як цілеспрямована діяльність органів влади, спрямована на регулювання кількісних і якісних характеристик населення з урахуванням глобальних тенденцій.

Метою статті є комплексне дослідження міжнародної практики публічного адміністрування демографічними процесами з урахуванням різноманітних адміністративно-правових моделей, інституційних структур і процедур. Аналіз охоплює як нормативно-правові, так і організаційні механізми, що застосовуються у різних регіонах світу для вирішення проблем народжуваності, смертності, міграції та вікової структури населення. Підхід базується на поєднанні доктринального та емпіричного аналізу.

У статті виокремлено ключові моделі публічного адміністрування демографічною сферою, що реалізуються на міжнародному рівні: соціально-орієнтовану, безпеково-орієнтовану та економічно-орієнтовану. Соціально-орієнтована модель спрямована на підтримку сімей, розвиток системи соціального забезпечення та зниження рівня демографічного старіння. Безпеково-орієнтована модель акцентує увагу на регулюванні міграційних потоків і захисті демографічної стабільності як складової національної безпеки. Економічно-орієнтована модель розглядає населення як стратегічний ресурс для забезпечення конкурентоспроможності економіки.